

Jesaja 11 : 1-10
Psalm 72
Romeinen 15 : 4-13
Mattheus 3 : 1-12

Wolf en lam

1

'Hoe mijn God veranderde'

VU-theoloog Martien Brinkman schreef dit jaar een boek dat hij de titel gaf: *Hoe mijn God veranderde*. Het is een reisverslag over zijn theologisch leven.

Misschien moeten wij ook op sommige punten anders over God denken ?

Of: misschien meegaan met die velen die zeggen: de christelijke godsdienst is achterhaald.

Wie gelooft er eigenlijk nog dat de wolf zich zal neerleggen bij het lam ? Dat de kinderen van een koe en van een berin naast elkaar liggen ? Dat kan toch helemaal niet ! Godsdienst is pure projectie. Het is wensdenken.

Het is interessant te lezen hoe de relatie was van Brinkman met Harry Kuitert (1924-2017). Hij was bij hem gepromoveerd, en hij bleef houden van de boeken die Kuitert schreef in de eerste helft van zijn leven. Kuitert was in zijn leven meest gelezen theoloog.

Maar later kwamen steeds meer publicaties van hem uit, die er op wezen dat hij was beland bij een pure projectietheorie. God was een verzinsel. Brinkman ging daarin niet mee. Maar zij bleven discussiëren.¹

Martien Brinkman heeft, door zijn lectuur en zijn vele ontmoetingen, allerlei veranderingen doorgemaakt. Maar hij kan zich niet losmaken van, met een vreemd woord, Gods 'transcendentie'. Dat betekent: een God die buiten ons staat. Maar Hij is ook *in ons*. Brinkman kiest daarom voor de term 'immanente transcendentie', een besef van transcendentie dat helemaal bij ons mensen is te vinden. Van een God die boven ons staat, maar die ook in ons woont.

II

Jesaja

Het is de tweede zondag van de Advent. We lezen dan uit Jesaja:

*Maar uit de stronk van Isai schiet een telg op,
een scheut van zijn wortels komt tot bloei.*

Isai was de vader van David.

²*De geest van de HEER zal op hem rusten:
een geest van wijsheid en inzicht,*

*een geest van kracht en verstandig beleid,
een geest van kennis en ontzag voor de HEER.
³...zijn oordeel stoelt niet op uiterlijke schijn,
noch grondt hij zijn vonnis op geruchten.*

*⁶Dan zal een wolf zich neerleggen naast een lam,
een panter vlijt zich bij een bokje neer;
kalf en leeuw zullen samen weiden
en een kleine jongen zal ze hoeden*

(Jesaja 11 : 1-3, 5-6).

Zulke teksten lezen we dus in de kerk.
In de media worden er grappen over gemaakt.

III

Het midden van de nacht

Een recent citaat van Wilders: ‘Wat hebben we aan vrijheid als we niks meer te vreten hebben in Nederland?’ Hij was, zei hij, niet gekozen om de agressie van Rusland tegen Oekraïne te stoppen. ‘Eerst de belangen van de Nederlander, die staan voorop!’.²

In zijn column in *Trouw* reageerde Hans Goslinga hierop: Dit debat legt onverhulder dan ooit ‘een van de belangrijkste scheidslijnen bloot in het politieke krachtenveld. Houd je blikveld op bij Zevenaar, òf kijk je voor het belang van vrijheid, veiligheid en een verwarming [in huis] wat verder?’³

Wilders, die spreekt van de joods-christelijke wortels van onze samenleving, heeft het niet over de *volken*. Jesaja doet dat wel. En Paulus neemt het van Jesaja over.

IV

Professionals

Er is nog een boekje dat dit jaar verscheen. Het is van Roxane van Iperen. Het draagt de titel *Eigen welzijn eerst*.⁴

Zij wijst er op dat er een nieuwe klasse professionals is. Die houden zich vaak zo min mogelijk van ingewikkelde zaken die vallen buiten hun hoofdarbeid – waar mee zij hun geld verdienen. Met de snelle opkomst van deze groep viel een stuk cultureel en sociaal verantwoordelijkheidsgevoel weg.⁵

Net als voor en tijdens de Tweede Wereldoorlog bepalen mensen hun houding niet zozeer uit racisme, ‘maar met het oog op zelfbehoud’.⁶ ‘“Joodse [of] intellectuele elites [zouden] het volk [beroven] van zijn “eigenheid”.’⁷

Zo komen we bij de complottheorieën. ‘Een bepaald type mens [krijgt zo] wat hij of zij al zocht: een bevredigend wijstantwoord op bepaalde gebeurtenissen die voor hem of haar ongrijpbaar zijn, en frustrerend. En van daaruit rijzen de algoritmen de weg’.⁸

V *Bestemming*

Maar wij hier, in de aanloop naar Kerst, staan stil bij onze geloofsverwachting. Die vieren wij. Wij maken er een feest van. Jesaja is dan de meest aangehaalde *profeet*.

Die ‘profeten van Israël geloofden niet’, zegt rabbijn Sacks, dat je iets kon *voorspellen* op menselijk gebied, want wat er zal gebeuren hangt van ons af. We gaan een open toekomst tegemoet omdat we vrij zijn. ... Ze zeiden in feite: “Dit zal er gebeuren, *tenzij...*”. Ze riepen de mensen op ... tot omkeer en terugkeer’.⁹

Dat is Advent. Hij die komt is voor ons Jezus. Maar aan dat gebeuren is er een andere kant. Dat ben ikzelf. *Hoe zal ik U ontvangen ?* Het gaat dus altijd ook om *mij*.

Bij wie begint dat, die

geest van wijsheid en inzicht,

die geest van kracht en verstandig beleid,

die geest van kennis en ontzag voor de HEER ? (Jesaja 11 : 2)

In de eerste plaats binnen het volk Israël.

Sacks zegt dat de betekenis van het woord *Hebreeën* vermoedelijk is: ‘aan de overzijde’, *outsider*. De joden hadden gezamenlijk deel aan ‘een smeltkroes van slavernij en lijden’. Zij beseften dat ze ‘door de omstandigheden naar elkaar toe worden geschreven [en dat ze] een geschiedenis [hadden] die maar al te vaak in tranen is geschreven’.¹⁰

Maar er is tegelijk nòg een vorm van joodse identiteit; die mogen wij bepalend noemen.

Het is het verbond van de *bestemming*, ‘dat bij de berg Sinaï werd aangegaan. Het ziet het volk Israël niet als het lijdend voorwerp van vervolging; [dat volk heeft] een unieke roeping: [dat is] om “een koninkrijk van priesters en een heilige natie” te worden (Exodus 19 : 6)’.¹¹

Petrus zegt tegen de volgelingen van Jezus hetzelfde: ‘u bent een uitverkoren geslacht, een koninkrijk van priesters, een heilige natie’ (1 Petrus 2 : 9a).

Ook christenen zijn buitenstaander en vreemdeling, en zij hebben een *bestemming*.

Conformisme is er wanneer je je uitsluitend richt naar land, cultuur en verwanten, die ons leren ons te gedragen zoals de mensen om ons heen. Juist omdat God wilde dat Abraham anders zou zijn, was het noodzakelijk dat hij vertrok en ergens anders heen ging als ... een “vreemdeling en bijwoner” (Genesis 23 : 4).¹²

Ook Johannes de Doper was een *profeet*. Denk niet, zegt hij, dat het genoeg is ‘dat je bij jezelf kunt zeggen: Wij hebben Abraham als vader’.

VI *Zal Hij de onze niet meer zijn ?*

Jonathan Sacks zegt, ‘als de mensen welvarend zijn, beginnen ze precies die kwaliteiten te verliezen die eerdere generaties groot maakten. Ze zijn steeds minder geïnteresseerd door idealen en steeds meer door het najagen van genoegens.

Ze denken steeds minder aan anderen en steeds meer aan zichzelf. Ze beginnen doof en blind te worden voor mensen in nood. ... En wat er op die manier gebeurt met naties, gebeurt ook met individuele mensen en gezinnen’.¹³

Maar nu is het Advent. Dat is de tijd van het vieren van onze verwachting en bestemming.

Bij de tekst van Petrus over de koninklijke natie die ik citeerde verwijst de Bijbelvertaling van 1951 naar de profeet Hosea. In het midden van de zwarte nacht, kreeg Hosea van God te horen: neem een prostituee, maak kinderen bij haar, want het land wendt zich in schandelijke ontucht af van Mij.

Tegen die kinderen zal ik daarom zeggen: Jullie bent mijn volk niet meer (Hosea 1 : 9). Ik zal niet meer in jullie en met jullie zijn ! die

Maar als God tegen Hosea zegt: Stuur die vrouw maar weg uit je huis, en *Hosea kan dat*, dan stuur Ik ook Israël weg ! Welnu, als tegen die kinderen wordt gezegd Jullie bent mijn volk niet’ – *dan gebeurt er iets totaal anders*: Hosea zegt al in het volgende vers *nota bene* het *omgekeerde* (1 : 10): zij zullen wel degelijk ‘*kinderen genoemd worden van de levende God*’.

Dat betekent: Hij zal wel degelijk *de uwe blijven*.
Hij zal de onze blijven. Ons leven bestemmend.

Dat is wat in de Talmoed wordt onderstreept. ‘De heilige, gezegend is Hij, zei [tot zichzelf]: “Wat zal Ik met die oude man [Hosea] doen ? Ik zal hem vertellen dat hij een prostituee moet trouwen en kinderen bij haar moet krijgen. Daarna zal Ik hem vertellen haar weg te sturen. *Als hij dat niet zal kunnen doen, zal ook Ik Israël niet wegsturen*’.¹⁴

Hij doet het niet !

De Talmoed zegt:
God richt zich naar het hart van Hosea.

Hier is niet God het voorbeeld voor de mens.
Hier is het de mens die door God wordt gevolgd.

De boodschap van Advent is: *God doet het niet*.
Want Hij heeft de mens tot zijn beeld gemaakt.¹⁵

Hij doet het niet !

Ons hart wordt een woning voor Gods hart.

God is de *koning die zijn volk blijft behouden*.

Amen

---

¹ Brinkman, die inmiddels theologisch duidelijk van Kuitert verschilde, sprak, als vriend van hem, bij zijn begrafenis in 2017.

² Hans Goslinga, 'Waarom sterven van de kou voor Kiev?', *Trouw/de Verdieping*, 24 september 2022, 3.

³ Lidwien Dobber, 'Politici moeten zeggen: hier geloof ik écht in'. Interview met Ewoud Kieft naar aanleiding van zijn boek *Vechten voor democratie* in *Trouw/Tijdgeest* van 26 november 2022, 20-24: 'Laten we afscheid nemen van confrontatie mijndend gedrag, weg met het sprookje van het eenvormig volk, dat bestaat uit mensen die het allemaal eens zijn. Het kan enorm veel energie geven als je moeilijke gesprekken wel voert' (24).

⁴ Zie het interview van Wilfred van de Poll met de emeritus Harvard-hoogleraar Robert Putman in *Trouw/Tijdgeest* van 15 oktober 2022, 18-22, 'Mensen sterven omdat we zo egoïstisch zijn'.

⁵ Roxane van Iperen, *Eigen welzijn eerst. Hoe de middenklasse haar liberale waarden verloor*, Thomas Rap, Amsterdam 2022, 64/65. Aan 'toekomstige leiders was vooral geleerd hoe ze goed door de juiste hoepels moesten springen; hun eigen morele kompas was onderontwikkeld en feitelijk irrelevant'.

⁶ *Ibid.*, 70.

⁷ *Ibid.*, 71.

⁸ *Ibid.*, 132. 'Discussies over complottheorieën worden ... vaak verkeerd om benaderd: alsof het begint bij een "kwaadaardig" algoritme dat vervolgens ieder nietsvermoedend mens een rad voor ogen draait. Onderzoeken tonen aan dat het precies andersom is'

⁹ Jonathan Sacks, *Numeri. Boek van de woestijnjaren*, Skandalon, Middelburg 2022, 111. (Zie ook Jonathan Sacks, *Leviticus. Boek van het heilige*, Skandalon, Middelburg 2020, 207.)

¹⁰ *Ibid.*, 116.

¹¹ *Ibid.*, 118. 'Een van de grote verschillen tussen het jodendom en andere religies is dat, terwijl andere religies ernaar streven mensen te verheffen naar hemelse sferen, het jodendom ernaar streeft de hemel op aarde te brengen', *ibid.*, 148.

¹² *Ibid.*, 22/23.

¹³ *Ibid.*, 95/96.

¹⁴ *Ibid.*, 68.

¹⁵ Hosea's en Gomers eerste kind heette Lo-Ruchama, het tweede Lo-Ammi. 'Op de dag dat God zal zaaien ... noemen jullie je broeders weer Ammi (volk) en je zusters weer Ruchama (verzoening)' (Hosea 2 :3).